

СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

learning (one teacher in two classes)]. Lwow, 1879. 370 p. [in Polish].

12. Plany naukowe dla szkół ludowych pospolitych pięcioletnio-sześcioklasowych męskich, żeńskich i mieszanych wraz z instrukcją [Scientific plans for five- and six-grade male, female and mixed folk schools, along with instructions]. Lwow, 1893. 320 p. [in Polish].

13. Plany naukowe dla szkół ludowych pospolitych pięcioletnio-sześcioklasowych męskich, żeńskich, i mieszanych wraz z instrukcją [Scientific plans for five- and six-grade folk schools for men, women and mixed, along with instructions]. Lwow, 1911. 370 p. [in Polish].

14. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w kraju w latach szkolnych 1868 i 1869 [Report of the c. k. of the national school council on the state of public education in the country in the school years 1868 and 1869]. Lwow, 1871. 28 p. [in Polish].

15. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w kraju w latach szkolnych 1870 i 1871 [Report of the Crown Prince of the National School Council

on the state of public education in the country in the school years 1870 and 1871]. Lwow, 1872. 62 p. [in Polish].

16. Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie wychowania publicznego w kraju w latach szkolnych 1878/9 [Report of the Imperial and Royal National School Council on the state of public education in the country in the school years 1878/9]. Lwow, 1880. 68 p. [in Polish].

17. Władysław, D.J. (1874). Nauka o rzeczach: rys jej historycznego rozwoju, podstawy psychologiczne, metoda oraz wzory lekcji [The science of things: an outline of its historical development, psychological foundations, method and patterns of learning]. Warszawa, 184 p. [in Polish].

18. Władysław, D.J. (1892). Nauka o rzeczach: rys jej historycznego rozwoju, podstawy psychologiczne, metoda oraz wzory lekcji [The science of things: an outline of its historical development, psychological foundations, method and lesson patterns]. Warszawa, 700 p. [in Polish].

19. Zarys organizacji szkół niższych [Outline of the organization of lower schools]. Skreslił B. Trzaskowski. Lwow, 1867. 60 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 09.01.2024

УДК [378.016:37]:[364.6-786:355.4]

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300094>

Світлана Цюра, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка

СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

Схарактеризовано об'єктивні чинники, що зумовлюють потребу визначення змісту соціально-реабілітаційної компетентності майбутніх педагогів структура і зміст якої має складатися з двох рівнів: компоненти когнітивний, афективний, вольовий, навички та досвід, що формують здатність виконувати дії соціально-реабілітаційного характеру; педагогічний зміст цих дій, які входять до компетенції вчителя – особистісно орієнтована спрямованість, педагогічна діагностика розвитку, консультування, корекція.

Ключові слова: педагогічна реабілітація; соціально-реабілітаційна компетентність; зміст соціально-реабілітаційної компетентності майбутніх педагогів.

Рис. 2. Табл. 1. Літ. 10.

Svitlana Tsiura, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the General Pedagogy and Pedagogy of the Higher School Department, Lviv Ivan Franko National University

STRUCTURE OF THE CONTENT OF THE SOCIAL-REHABILITATION COMPETENCE OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION ACQUIRERS IN THE CONTEXT OF THE CONDITIONS AND CONSEQUENCES OF WAR

The following objective factors, which cause the necessity of understanding and determining the content of a social-rehabilitation competence of future teachers, are characterized in the article: the war conditions and consequences, which have changed the inner environment of educational institutions in Ukraine; the new demands towards professional work; a corresponding view of educational standards of teachers' training in 2023; the existence of activity, which features the psycho-pedagogical and social focus, in program results and professional competences.

The peculiarities and specifics of the actions of social-rehabilitation characteristics are determined. These actions are realized by pedagogic workers of educational institutions according to the tasks of pedagogical rehabilitations of the formation of a complex of conditions for restoring of inner and outer psycho-physical, especially emotional, intellectual, and social potential of a kid. Hence, the social-rehabilitation competence of a future teacher as a synthesis of their social and pedagogical essence should involve tasks of the formation of motivational readiness and skills for resolving the tasks of targeted recovering of social resources and personal potential of kid's development. Taking into account the traumatic character and massiveness of mental phenomena, which influence the psychological state of participant, the fact that immediate conditions of professional activity of work workers are

СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

connected and will be connected with the necessity of professional actions of a social-rehabilitation content, the structure and the content of a social-rehabilitation competence, as a part of a general professional competence, should be consisted of the following levels: the first one – the components of a competence: cognitive, affective, willed, skills and experience, all of them form an ability to perform certain actions of social-rehabilitation character; the second one – a pedagogical content of these actions, which are included in teacher's competences: the personal-oriented focus, the pedagogical diagnosis of development, the pedagogical consulting, and pedagogical correction.

Keywords: pedagogical rehabilitation; social-rehabilitation competence; content of a social-rehabilitation competence of future teachers.

Постановка проблеми. Педагогічна професія належить до групи соціономічних, перебуває під постійним соціальним моніторингом та відіграє значну роль у розвитку суспільств, особливо в таких складних умовах, як війна та її наслідки. Термін “соціономічні професії” активно використовується у наукових джерелах та комунікаціях, але в теорії освіти та україномовних словниках поки що відсутній. Для його конкретизації та як синонім, науковці використовують термін із класифікації С. Клімова – група професій у системі “людина – людина”, які передбачають діяльність в умовах постійної взаємодії з іншими людьми, групами людей, а це потребує готовності до безпосереднього й тривалого спілкування, навичок співпраці тощо. В умовах війни та в періоді повоєнного відновлення актуальність, особливості та наслідки діяльності у професійній сфері “людина – людина” стають надзвичайно важливими. Одним із низки важливих завдань є питання формування соціально-реабілітаційної компетентності в усіх майбутніх фахівців соціономічних професій, не лише тих, де така компетентність безпосередньо введена до змісту освітніх програм, до таких насамперед відносимо майбутніх вчителів, які безпосередньо і тривалий час взаємодіють з сучасними дітьми, які травмовані війною, їх батьками, колегами-фахівцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники розглянули різні аспекти соціально-реабілітаційної компетентності фахівців соціономічних професій, перелік цих професій лише зростає, як і розвивається саме поняття. Його предметний зміст окреслює сферу дослідження й пояснення соціальних явищ і процесів, взаємодії та розвитку соціального простору та стосунків у контексті ресурсів і можливостей різних видів професійної діяльності. Найбільш цитованим стало визначення соціономічних професій дослідниці Л. Буркової “це професії, що вирішують професійні завдання, пов’язані з соціальними стосунками в суспільстві, зміст яких зосереджено на їх розвитку, регуляції, дослідженні соціальних закономірностей і тенденцій, збереженні, трансформації історично визначених і прийнятих у суспільстві форм культури й традицій на всіх рівнях соціальної взаємодії психолог, педагог, соціальний педагог, соціальний працівник, журналіст, політолог, соціолог, юридичні професії” [1, 72]. Цілісно професійну підготовку фахівців соціономічних професій детально розглянула Г. Кузан [3, 68–72].

Важливі питання соціальних цінностей, соціального розвитку й соціальної активності підняті у колективній монографії “Теорія і методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти” [7]. Реабілітаційну компетентність як складник професійної підготовки майбутнього фахівця соціономічної професії до роботи в умовах інклюзії постудіювали З. Шевців, М. Філоненко [9]. Становлення сучасної теорії і практики педагогічної реабілітації вихованців з особливими освітніми потребами були предметом аналізу В. Нечипоренко, Ю. Сілявіна [5].

Конкретизація професійних вимог до особистості вчителя у дослідженнях С. Максименко, В. Семиченко, Т. Щербан уможливили встановити, що серед інших якостей важливе місце займає наявність: соціального інтелекту й соціальної компетенції, схильності до громадської діяльності. Дж. Равен означував компетентність як специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, яка включає вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Традиційно в структурі компетентності виділяють чотири компоненти: когнітивний, афективний, вольовий, навички та досвід.

Проблема підготовки майбутніх фахівців у сфері соціономічних професій актуалізована подіями війни та майбутнього повоєнного стану. Аналіз наукових публікацій не виявив узагальненого розгляду того, як повинна формуватися соціально-реабілітаційна компетентність на рівні вищої педагогічної освіти.

Метою статті є обґрунтувати структуру змісту соціально-реабілітаційної компетентності здобувачів педагогічної освіти, як таку, що може бути базою для подальшого розвитку в умовах професійної діяльності та післядипломної освіти (в контексті умов і наслідків війни). Для досягнення поставленої мети було використано методи аналізу й узагальнення наукових джерел з поставленої проблеми, педагогічне моделювання для обґрунтування структури змісту досліджуваної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Термін “реабілітація” латинського походження, первинно означав і означає “відновлення”, але у контексті предмета його застосування має значні функціональні відмінності. Великий тлумачний словник української мови пропонує для терміна два предмети застосу-

вання, юридичний і медичний. Універсальний словник-енциклопедія з української мови додає третє предметне значення, але сформульоване некоректно – “реабілітація – це комплекс виховних, освітніх і терапевтичних дій, покликаних дати змогу неповноцінним у фізичному чи психологічному плані дітям розвиватися у нормальному середовищі” [2; 8]. Повне та коректне визначення натрапляємо у Словнику із соціальної роботи, де реабілітація, трактується як “комплекс медичних, психологічних, педагогічних, технічних, професійних мір, спрямованих на відновлення (або компенсацію) порушених функцій організму і працездатності, обмеженої життєдіяльності...” [6]. Вдалими є формулювання терміна педагогічна реабілітація З. Шевців, яка не лише виокремила його предметний зміст, але й уточнила, що це – система заходів, які забезпечує заклад освіти, як єдине середовище, лише спільна діяльність уможливить відновлення природного потенціалу дитини [10].

Для проєктування структури соціально-реабілітаційної компетентності здобувачів вищої педагогічної освіти як такої, що може бути базовою для подальшого розвитку в умовах професійної діяльності та післядипломної освіти у тій сфері, де буде відбуватися професійна діяльність в контексті умов і наслідків війни, доцільно врахувати вплив таких груп чинників:

– умови та наслідки війни змінили внутрішнє середовище закладів освіти в Україні так, що всі учасники освітнього процесу переживають потужні впливи, які провокують стрес, несуть вітальні й матеріальні особисті та загальні втрати;

– внутрішнє середовище закладів освіти, які готують майбутніх педагогічних працівників вже залучене й мотивоване до посиленої участі у роботі соціально-реабілітаційного характеру, як на основі індивідуальної ініціативи, ситуативної підтримки, так і шляхом включення до більш організованої діяльності та заходів, що ініціюють структури різного рівня;

– за своєю суттю активність людини у напрямі соціальної, реабілітаційної підтримки, участь у формуванні безбар’єрного психологічного середовища групи приносить безпосередню користь не лише тим, хто потребує підтримки та дієвої допомоги, але й у тих, хто її надає: розвиває сенси, руйнує помилкові враження; розвиває соціальну адаптивність; формує різнобічний досвід взаємодії та діяльності; реконструює світобачення, покращує загальний соціально-психологічний клімат тощо;

– тенденція перегляду освітніх стандартів на кінець 2023 р. привела до внесення змін та доповнень в освітні стандарти здобувачів рівня “бакалавр” і “магістр”, а саме уточнення формулювання змісту педагогічної, психологічної, соціальної та медичної роботи соціально-реабілітаційного характеру в на-

прямі реалізації національної стратегії зі створення безбар’єрного простору, відповіді на умови та наслідки війни, індивідуальні потреби. Зокрема відбулося уточнення спеціальних (фахових) компетентностей і програмних результатів навчання фахівців, що залучені в функціонування системи освіти: 012 Дошкільна освіта, 016 Спеціальна освіта, 053 Психологія, 222 Медицина, 223 Медсестринство, 231 Соціальна робота, 232 Соціальне забезпечення [4].

Моделювання змісту й структури соціально-реабілітаційної компетентності в здобувачів вищої освіти також потребує врахування групової специфіки соціономічних професій, яка дозволяє уточнити її наповнюваність:

– за напрямом спеціальностей галузі знань 01 Освіта/Педагогіка – 011, 012, 013, 014, 015 реабілітаційна, або соціально-реабілітаційна компетентність та компетенції не визначені в освітніх стандартах бакалавра, магістра та професійних стандартах вчителя і викладача. Хоч в програмних результатах та фахових компетентностях є визначені види діяльності з педагогічної, психолого-педагогічної та соціальної підтримки, консультацій і допомоги.

Зміст соціально-реабілітаційної компетентності фахівців, що здобувають професійну підготовку відповідно до груп професій педагогічних працівників закладів освіти (дошкільної, шкільної, професійної, фахової передвищої, вищої), доцільно будувати на основі нижче схарактеризованих особливостей й специфіки.

1. Конкретизації предметного змісту реабілітаційної діяльності у сучасному суспільстві через її види – медична, фізична, психологічна, соціальна, професійна, економічна, педагогічна, спортивна, побутова, технічна, оздоровча та правова реабілітація з урахуванням того, що вони не часто існують незалежно один від одного, здебільшого поєднуються в діяльності певних інституцій, груп професіоналів. Здобувач освіти цілком може бути, а за потреби та повинен бути клієнтом необхідної йому допомоги отримання якої не завжди повно чи повноцінно буде сприйматися учасниками освітнього процесу, які не мають схожого досвіду. А за відсутності розуміння, нерозуміння стає цілком можливим.

2. Урахування того, що цілісно соціальну реабілітацію забезпечує команда соціально-педагогічних й соціальних працівників, і така допомога, в першу чергу, зумовлена порушенням соціальної адаптації, втратою соціального ресурсу, що загострили умови війни і її види: психологічна, педагогічна, соціально-економічна, побутова. Вони спрямовані в цих умовах на часткову компенсацію втраченого внаслідок війни, залишають нерозв’язаними й не компенсованими довготривалі наслідки. Здобувач освіти перебуває в індивідуальних умовах соціально-реабілітаційного середовища, які не завжди відомі вчителям, однокласникам, включно з особливостями

СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

психічних реакцій на типові й нетипові подразники. Водночас соціально-реабілітаційні служби комунікують з батьками, чи особами, що їх замінюють, але не з вчителями й однокласниками.

3. Урахування того, що безпосередньо реабілітаційна педагогічна допомога є компетенцією таких педагогічних працівників, як соціальний педагог, інклюзивний вчитель, шкільний психолог, спеціальний педагог (корекційний педагог, дефектолог). В умовах великого міста, закладу освіти, опорної школи такі фахівці присутні в штатному розписі, це дозволяє виконати: фахове первинне обстеження, конкретизацію дій, складання індивідуальних планів підтримки, реабілітації, корекції, залучення додаткових фахівців тощо; створити більш компетентне щодо змісту проблем і порушень педагогічне середовище школи; більш оптимально регулювати й адаптувати соціальний простір школи та класу з врахуванням нових його учасників, або зміни їх соціального потенціалу.

4. Розуміння особливостей сучасного освітнього простору, а відповідно суті й загальної спрямованості педагогічної реабілітації як засад функціонування та системи діяльності у середовищі закладу освіти, що створюють комплекс умов для відновлення внутрішнього і зовнішнього психофізичного, зокрема емоційного, інтелектуального й соціального особистого потенціалу дитини, її власного інформаційного простору. Це дає змогу актуалізувати потенціал особистого росту дитини, її самовиховання шляхом створення сприятливого педагогічного се-

редовища розвитку. А це звичні педагогічні цілі й акценти, які спрямовані на те, щоб розглядати соціальний простір школи як екологічне середовище унікальної взаємодії кожної дитини з соціальним простором класу і школи.

5. Урахування того, що стандарти та компетенції у професійних стандартах зокрема серед тих, які визначені як обов'язкові у Професійному стандарті вчителя (мовно-комунікативна інформаційно-цифрова, психологічна емоційно-етична, педагогічного партнерства, інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна, прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична, рефлексивна) містять когнітивні, афективні й операційно-діяльнісні компоненти, які у сукупності складають основу для розвитку нового досвіду ефективної, педагогічно компетентної й соціально відповідальної діяльності фахівця у напрямі соціально-реабілітаційної допомоги можливостями соціально-педагогічного простору школи та класу.

У процесі проєктування змісту соціально-реабілітаційної компетентності майбутнього вчителя ми врахували те, що:

– безпосередньо в професійні компетенції вчителя, основні навички й поведінкові патерни не буде входити соціально-реабілітаційна діяльність, але входять і будуть входити елементи соціальної й педагогічної реабілітації як складові інших компетентностей (Рис. 1). Отже, ми розглядаємо їх як окремі аспекти соціально-реабілітаційної компетентності в професійних компетентностях вчителя;

Рис. 1. Аспекти соціально-реабілітаційної компетентності в професійних компетентностях вчителя

**СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ**

– когнітивний, афективний, вольовий, навички та досвід як компоненти феномена й поняття компетентності у сукупності утворюють вмотивовану здатність виконувати певні дії та відповідати очікуванням суспільства щодо компетентних дій фахівця;

– у компетенціях вчителя є такі види діяльності, як: педагогічна діагностика, педагогічне консультування, педагогічна корекція, саме вони складають основу для професійних дій педагога у напрямі проведення соціально-реабілітаційних дій та заходів в умовах школи та її обов'язків перед здобувачем освіти та освітнім простором загалом.

Соціально-реабілітаційна компетентність майбутнього педагога, як синтез соціального й педагогічного спрямування мала б охоплювати формування мотиваційної готовності й навичок для виконання завдань із цілеспрямованого відновлення соціального ресурсу й особистісного потенціалу розвитку дитини.

У *Таблиці 1* названо ті напрями змісту діяльності педагога, які не виходять за межі загальної професійної компетентності, але водночас є складовими змісту соціально-реабілітаційної діяльності, за винятком спрямованості й вмотивованості вчителя саме на осмислену й безпосередню соціально-реабілітаційну діяльність.

Таблиця 1

Напрями соціально-реабілітаційної діяльності, які педагог реалізує у загальній структурі змісту й напрямів організації безпечного, особистісно орієнтованого педагогічного середовища

<i>Напрями відновлення соціального ресурсу дитини</i>	<i>Напрями відновлення особистісного потенціалу розвитку дитини</i>
<i>Моделювання педагогічного середовища для розвитку, усвідомлення (за можливості корекції):</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – нового змісту соціальних ролей та соціальних позицій; – соціальних установок, очікувань; – соціального простору дитини; – комунікативних навичок; – досвіду самопрезентації; – лідерських якостей, навичок роботи в команді; – удосконалення навичок соціальної перцепції; 	<ul style="list-style-type: none"> – резильєнтності – зниження впливу стресогенних факторів й подразників, розвиток досвіду саморегулювання поведінки і діяльності; – емоційного інтелекту, саморегуляції й регуляції емоційних станів; – когнітивного потенціалу, навичок і досвіду спрямованої пізнавальної діяльності; – навичок позитивної мотивації; – вольової саморегуляції.

Ураховавши травматичний характер і масовість психічних явищ, що впливають на психологічний стан жителів України, загальну специфіку простору діяльності фахівців соціономічних професій в умовах війни, та в подальшому повоєнному періоді, те,

що безпосередні умови професійної діяльності вчителя є і будуть пов'язані з необхідністю професійних дій соціально-реабілітаційного змісту й спрямованості, структура змісту соціально-реабілітаційної компетентності (*Рис. 2*), як складової загальної

Рис. 2. Модель змісту соціально-реабілітаційної компетентності майбутнього вчителя

СТРУКТУРА ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ УМОВ І НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

професійної, повинна мати такі рівні: перший, компоненти компетентності – когнітивний, афективний, вольовий, навички і досвід, що у сукупності утворюють вмотивовану здатність виконувати певні дії соціально-реабілітаційного характеру; другий, педагогічний зміст цих дій, яких входять до компетенцій вчителя: особистісно орієнтованої спрямованості педагогічної діагностики розвитку дитини, педагогічного консультування, педагогічної корекції.

Висновки. Соціально-реабілітаційна компетентність майбутнього вчителя як синтез соціального й педагогічного спрямування мала б охоплювати формування мотиваційної готовності й навичок для виконання завдань із цілеспрямованого: відновлення соціального ресурсу й особистісного потенціалу розвитку дитини. Розроблена структура змісту соціально-реабілітаційної компетентності як складової загальної професійної, повинна складатися з таких рівнів: перший, компоненти компетентності – когнітивний, афективний, вольовий, навички та досвід, що у сукупності утворюють вмотивовану здатність виконувати певні дії соціально-реабілітаційного характеру; другий, педагогічний зміст цих дій, яких входять у компетенції вчителя: особистісно орієнтованої спрямованості педагогічної діагностики розвитку дитини, педагогічного консультування, педагогічної корекції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркова Л.В. Визначення класу соціономічних професій. *Практична психологія та соціальна робота*. № 7. 2010. С. 68–73.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <https://bitly.ws/3b9E3>
3. Кузан Г. Професійна підготовка фахівців соціономічних професій у вимірі сучасних вимог і реалій. *Молодь і ринок*. № 10 (165). 2018. С. 68–73.
4. Наказ Міністерства освіти України “Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти” № 1583 від 29.12.2023.
5. Нечипоренко В.В., Сілявіна Ю.С. Становлення сучасної теорії і практики педагогічної реабілітації вихованців з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2018. Вип. 10. С. 210–233.
6. Словник із соціальної роботи. URL: <https://bitly.ws/3b9ZE>
7. Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія / керівн. авт. кол. Н.В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 516 с.
8. Універсальний словник-енциклопедія. URL: <https://bitly.ws/3b9Eh>

9. Шевців З.М., Філоненко М.М. Реабілітаційна компетентність як складник професійної підготовки майбутнього фахівця соціономічної професії до роботи в умовах інклюзії. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Вип. 90. 2020. С. 124–129.

10. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 248 с.

REFERENCES

1. Burkova, L.V. (2010). Vyznachennia klasu sotsionomichnykh profesii [Definition of the class of socio-economic professions]. *Practical Psychology and Social Work*. No. 7. pp. 68–73. [in Ukrainian].
2. Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Available at: <https://bitly.ws/3b9E3> [in Ukrainian].
3. Kuzan, H. (2018). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii u vymiri suchasnykh vymoh i realii [Professional training of specialists in socio-economic professions in accordance with modern requirements and realities]. *Youth & market*. No. 10 (165). pp. 68–73. [in Ukrainian].
4. Nakaz Ministerstva osvity Ukrainy “Pro vnesennia zmin do deiaknykh standartiv vyshchoi osvity” № 1583 vid 29.12.2023 [Order of the Ministry of Education of Ukraine “On Amendments to Certain Standards of Higher Education” No. 1583 of 12/29/2023]. [in Ukrainian].
5. Nechyporenko, V.V. & Siliavina, Yu.S. (2018). Stanovlennia suchasnoi teorii i praktyky pedahohichnoi reabilitatsii vykhovantsiv z osoblyvymy osvitynymy potrebamy [Formation of modern theory and practice of pedagogical rehabilitation of pupils with special educational needs]. *Current issues of correctional education (pedagogical sciences)*. Vol. 10. pp. 210–233. [in Ukrainian].
6. Slovnyk iz sotsialnoi roboty [Dictionary of social work]. Available at: <https://bitly.ws/3b9ZE> [in Ukrainian].
7. Teoriia ta metodyka profesiino-pedahohichnoi pidhotovky osvitiianskykh kadrov: akmeolohichni aspekty: monohrafiia [Theory and methodology of professional and pedagogical training of educational personnel: acmeological aspects: monograph]. (Ed.) N.V. Huzii; Kyiv, 2018. 516 p. [in Ukrainian].
8. Universalnyi slovnyk-entsyklopediia [Universal dictionary-encyclopedia]. Available at: <https://bitly.ws/3b9Eh> [in Ukrainian].
9. Shevtsiv, Z.M. & Filonenko, M.M. (2020). Reabilitatsiina kompetentnist yak skladnyk profesiinoi pidhotovky maibutnoho fakhivtsia sotsionomichnoi profesii do roboty v umovakh inkluzii [Rehabilitation competence as a component of the professional training of a future specialist in the socio-economic profession to work in conditions of inclusion]. *Pedagogical sciences: Collection of scientific works*. Vol. 90. pp. 124–129. [in Ukrainian].
10. Shevtsiv, Z.M. (2012). Osnovy sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: navchalnyi posibnyk [Basics of socio-pedagogical activity: study guide]. Kyiv, 248 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2024

